

Szakértői vélemény

Megbízó: MNB-Ingatlan Zrt.

Megbízás tárgya. Korniss Dezső megvásárlásra felajánlott műveinek értékelése

Örömmel vállaltam el Korniss Dezső vásárlásra felajánlott festményeinek véleményezését. Korniss Dezső művészetével évtizedek óta foglalkozom, 2008-ban és 2018-ban is megrendeztem életműkiállítását, előbb a szentendrei MűvészetMalomban majd a Szépművészeti Múzeum - Magyar Nemzeti Galériában. E művek mindegyikét jól ismerem. Felhasználva kutatási eredményeimet, tapasztalataimat készítettem el a mellékelt listát, mely szakvéleményem részét képezi.

Korniss Dezső (1908-1984) a XX. századi magyar képzőművészet egyik legmeghatározóbb mestere. Művészetével több szalon kapcsolódott a korszak újító, avantgárd törekvéseihez és a szentendrei művészetéhez. A művesség becsülete, az esztétikai formai tökély híve volt. Munkásságára jellemző a nyelvi, stilisztikai sokoldalúság, az állandó formakereső magatartás, ami néha egymással párhuzamos alkotói módszerekhez, és egymástól élesen eltérő alkotói periódusokhoz vezetett.

Dr. Németh Lajos művészettörténész professzor szerint: „A vizualitás nyelvén Korniss beszél a legszebben magyarul”

Életrajz:

Korniss Dezső 1908. december 1-én született az erdélyi Besztercén. 1910-ben a család Budapestre költözött. 1922-ben meghatározó élménye volt a Szépművészeti Múzeum magyar képtárában tett látogatás, ezért elhatározta festő lesz, s 1923-ban beiratkozott Podolini Volkman Arthur magániskolájába. 1923 decemberétől 1924 májusáig Hollandiába került a Vöröskereszt üdültetési akciójával. Itt találkozott Rembrandt, Vermeer és Frans Hals műveivel és megismerkedett Huszár Vilmosmal, akinek műtermében először alkotott fogalmat a nyugat-európai avantgárd festészetről. A holland környezet tiszta, kemény, puritán konstruktivitása döntően hatott rá. 1925-ben felvették az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára, festő szakra. Itt Csók István és Vaszary János volt a mestere. 1926-ban csatlakozott Kassák Munka-köréhez. 1927-ben Korniss Kepes Györggyel, Schubert Ernővel és Trauner Sándorral avantgárd szellemű csoportot alakított a főiskolán. Később csatlakozott hozzájuk Hegedüs Béla és Veszelszky Béla is. Elméleti írásokat olvastak, érdekelte őket a modern zene (Bartók, Sztravinszkij, Schönberg), az építészet (Le Corbusier, a Bauhaus) és a népművészet. 1928-ban a főiskola végzős növendékei kiállítottak a Műcsarnokban. Éles sajtótámadások érték őket, majd a Kultuszminisztérium vizsgálatot indított a fiatal avantgárd művészek ellen. Hegedüs Bélát és Vajda Lajost eltanácsolták, Korniss nem kaphatta meg az iparostanonc iskolai oklevelét. 1930 végén Korniss Párizsba utazott, közben járt Hollandiában és Belgiumban. 1932-ben Bartók és Kodály hatására a népművészetben kereste a kiindulópontot, hogy kialakíthasson egy magyar gyökerű modern festészetet. 1934-ben Szentendrén talált rá arra a helyre, ahol elképzelései megvalósítását Vajda Lajossal el tudta indítani. 1935-ben megértette, hogy a városra jellemző barokk építészeti formák miatt mégsem Szentendre a legalkalmasabb hely számára, felfedezte Szigetmonostort, ahol, „csodálatos csend, nyugalom és egyszerű formák fogadták”. A háború kezdetéig dolgoztak itt, de közben a pénzhiány és a betegség sokszor hosszabb időre leállította a munkát. 1940. február 1-én behívták katonának, 1942-ben Kurszkba, majd

Kijevbe került, a kijevi múzeumban látott ikonok döntő élményt jelentettek számára. 1943 májusában szerelték le, ekkor tért haza Pestre. 1943-ban Fekete Nagy Béla kerámiaműhelyében dolgozott, itt ismerkedett meg Kállai Ernővel. 1944-ben újból behívót kapott, majd hadifogságba esett, s 1945 májusában szabadult. 1945-ben folytatta „szentendrei programját”. 1946-ban az Európai Iskola alapító tagja volt, s az Európai Iskola adta ki Mezei Árpád előszavával 1945 – 1946-ban készített, Rimbaud által inspirált „Illuminációk” című sorozatát. 1947-ben tanári állást kapott az Iparművészeti Főiskolán, ahol alakrajzot tanított, 1948-ban azonban elbocsátották. Ekkor visszavonult a művészeti élettől, amatőr bábszínjász csoportoknak bábokat és díszleteket készített, s munkaidő után rendszeresen festett. 1956 és 1962 közt nagyméretű zománckalligráfiákat, majd tuskalligráfiákat készített. 1958-ban egy évet Hollandiában, Párizsban és Brüsszelben töltött. 1958-tól megbízást kapott néhány épületdíszítő munkára (Dorogi utcai OTP-ház és a Royal szálló mozaikja, a keceli iskola üvegablaka). 1962 és 1969 között nyolc animációs filmet készített Kovásznai Györggyel együtt a Pannónia Filmstúdióban. 1963-ban megalkotta „Metamorfózis” sorozatát. 1968-ban „Pásztorok” című festményével megkezdte szűrmotívum-feldolgozásait. 1972-ben a budapesti Rezeda utcában Attalai Gáborral, Bak Imrével, Csiky Tiborral közösen bemutatót tartott, melyen főként fotómontázsokat és konceptuális jellegű műveket állított ki. 1975-ben „Ecsetrajzok” címmel kamarakiállításon mutatta be kalligrafikus akvarelljeit és tusrajzait a hatvani Hatvany Lajos Múzeumban. 1978-ban „Illuminációk” címmel állította ki monotypia-sorozatának hatvan darabját a hatvani Hatvany Lajos Múzeumban. Az 1970-es évek vége felé Korniss barátjával Tandori Dezső költővel közös indigó-illuminációs műsorozatot készített. 1979-ben a szentendrei Ferenczy Múzeum kiállítással köszöntötte a hetvenéves Korniss Dezsőt. 1980-ban a Magyar Nemzeti Galériában megrendezték életműkiállítását. 1984. augusztus 17-én meghalt.

Művészetének elhelyezése a magyar művészet történetében:

A fiatal pályakezdő Korniss Dezső nem akart az 1930-as évek nagyrészt konzervatív szemléletű, gyakran epigonizmusba süllyedő magyar piktúrájához semmit sem hozzátenni, új irányba vágyott, mely modern és mégis egyedien magyar. Ekkor hallotta Párizsban Bartókot zongorázni, ahol a népi, a humánus és az európaiság tökéletes ötvözete csodálattal töltötte el. Az ő példája nyomán támadt az a gondolata, hogy a képzőművészetben is innen kellene kiindulni, hogy neki is a népművészet nyújtotta lehetőségek felhasználásával kellene formagyökereket találnia, ha igazán sajátos, őszinte és haladó festészetet akar. Bartók művészetében a népi, a humánus és az európaiság tökéletes ötvözete csodálattal töltötte el. A bartóki párhuzamot akarta megteremteni a festészetében. A népművészet nyújtotta lehetőségek felhasználásával kellett formagyökereket találnia sajátos, őszinte és haladó festészetéhez. A bartóki program alapján néprajzi gyűjtésbe kezdett, de nem magát a népművészetet kutatta és még csak nem is a motívumok érdekelték, hanem a forrást, az alapot kereste, amelyből kiindulva később lefektette művészetének törvényszerűségeit. Nem a folklórt ültette át személyiségét is tükröző munkáiba, hanem csak az inspirációit szerezte onnan, és a bartóki metódust követve eljutott a jelig, a monochromiáig. Korniss több mint félévszázados munkásságát végigkíséri az állandó belső megújulás, az új utak folyamatos keresése. A kornissi életmű bővelkedik egymásnak ellentmondani látszó alkotói korszakokban. A szentendrei korszak konstruktív szürrealista kompozícióinak, a kalligráfiáknak, és a szűrmotívumos képeknek mestere ugyanaz a virtuóz festő. Egy szellemi mag azonban végig jelen volt művészetében, ami összeköti ezt a sokszínű életművet, ez pedig a megőrzött kezdeti bartóki gondolat, a szándék, hogy tiszta forrásból merítve alkosson egyszerre magyar és haladó európai művészetet.

Korniss Dezső a magyar művészettörténetben nemcsak kivételes utat járt be, hanem egyben útravalót is adott, festészetünk számos későbbi kiemelkedő alakját tanította meg életének és művészetének példájával, emberként, művészként élni. Ezért az 1960-as évek elején a fiatal művészek közül néhányan kísérletet tettek arra, hogy „helyre tolják a kizökkent időt”, s újra összekapcsolják a magyar művészetet az európai művészetnek abba az áramába, mely 1949-ben az Európai Iskola művészcsoporthoz feloszlásával megszakadt. Őket is, - csakúgy, mint az Európai Iskola egykori tagjait - egy „belső szabadságra való hajlandóság” csoportosította, s ők is „hidat akartak verni a múltba... hogy lépéseket tehessenek a népművészet és az ősi primitív művészetek felé, hogy ráleljenek a tiszta forrásra, s új kifejezőmóddal fejezhessék ki művészetükben immár a 'dolgok titkos elvont lényegét'.”

Ezek a fiatalok (Bak Imre, Csiky Tibor, Keserü Ilona, Nádler István és mások) felkeresték az Európai Iskola visszavonultan élő művészt, Korniss Dezsőt, hogy megtudják, mi történt ebben az évszázadban a magyar művészetben, hogy megtalálják az elképzeléseik előzményeit, hogy véleményét kérjék mindarról, amivel kezdő művészként próbálkoztak, s hogy megismerhessék azt az egyedülállóan tiszta, egzakt megfogalmazást, azt az igényességet, amely egyedül a sajátja. S legfőképpen, hogy kövessék azt a következetes magatartást, azt a szilárdságot, s azt a gondolati- és tettebeli szabadságot, mely Korniss alkotói habitusát jellemezte. S felfedezték a közös szándékot: a nemzetközi áramlatokra való figyelmet és a népihez való kötődést, s hogy a személyes, sajátos nyelv mellett ez erősítheti a kép intenzitását. Ahogy Korniss Dezső a művészetről beszélgetve megfogalmazta nekik: „Bartók legyen a példa”.

A műtárgypiac vizsgálata:

A 2018-ban megrendezett Korniss életműkiállítás (Csak tiszta forrásból. Hagyomány és korszerűség Korniss Dezső művészetében) kapcsán összeállítottam a művész életműkatalógusát, s ezt áttekintve megfigyelhető, hogy a főművek nagy része jelenleg szinte mozdíthatatlan magángyűjteményekben vannak, a közgyűjtemények viszonylag későn észbe kapva próbálták a hiányzó műveket „bepótolni”, Korniss műveket vásárolni.

A II. világháború után, 1945-ben többekkel együtt Pán Imre (1904-1972) művészeti író, szerkesztő, könyvkiadó, költő, szervező testvérével, a pszichológus, filozófus, művészeti író Mezei Árpáddal (1902 – 1998) megalakította az Európai Iskola nevű művészcsoporthoz. Három év alatt, 1948-48 között 38 kiállítást rendeztek, előadásokat tartottak, kiadták az *Index* nevű röpiratot és az Európai Iskola Könyvtára sorozatot. Pán és Mezei nem csupán a nyilvánosság fórumainak megteremtésével segítette a képzőművészeket, köztük Korniss Dezsőt, hanem azzal is, hogy rendszeresen vásárolták alkotásait. Így jó néhány mű került a gyűjteményükbe. Ebben az időben az intézmények közül a Fővárosi Képtár vásárolt néhány kisebb méretű, kevésbé jelentős művet a művésztől. Korniss az 50-es években „tiltott” művész lett, egészen 1965-ig nem szerepelhetett kiállításokon, nem vásárolták alkotásait, ezért az 1965-ben őt elsőként felkereső Kolozsváry Ernő győri tanár gyakorlatilag az egész addigi életműből szabadon válogathatott, s kivételes ízléssel választotta ki az életmű legfontosabb darabjait. Az akkor nagy szegénységben élő művésznak biztos támaszt jelentettek ezek a vásárlások. Ennek ellenére Korniss pontosan tudta a saját helyét a magyar avantgárdban, és tisztában volt a saját értékeivel. Kolozsváry Ernőnek (aki hosszú ideig egyetlen gyűjtője volt) sem engedett az árból, 1965-ben *Fuvolázó II*, 1950. című művét 16 ezer Ft-ért adta el, azzal a kikötéssel, hogy az összeget nem részletfizetéssel, hanem egy összegben kell kifizetni. (Ebben az időben 1200 Ft volt egy átlagos havi fizetés! Néhány ár összehasonlításképpen a BÁV korabeli aukcióiról: Paál László: *Erdei tisztás* c. műve 12 ezer,

Kosztai József: Kukoricatörők 20 ezer Ft-os rekordáron került új tulajdonosához.) A későbbiek során még sok főmű került a Kolozsváry-gyűjteménybe. Ennek a gyűjteménynek a kvalitásbeli értékeit csak Nudelman László gyűjteménye tudta megközelíteni. (Mind a Kolozsváry Ernő, mind pedig Nudelman László kiemelkedő Korniss anyagának összegyűjtésekor fontos szerepet játszott, hogy nagyon mély, baráti kapcsolatot alakítottak ki a nem éppen „könnyű természetű”, bizalmatlan, kevés beszédű mesterrel.) Nudelman Lászlónak ráadásul megvolt az anyagi háttere, s ki tudta fizetni a Korniss által megszabott, a kor műtárgyvásárlásait meghaladó árakat. 1981-ben a Sárga kalligráfia című képet 200 ezer Ft-ért vásárolta meg, akkor ez volt a legdrágább mű a műtárgypiacon. Tehát, már abban az időben is a kiváló kvalitásértékkel rendelkező gyűjtők a legmagasabbra értékelték Korniss művészetét. A közgyűjtemények csak később kezdtek el Korniss Dezső művei iránt érdeklődni. Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria akkori igazgatója a 60-as évek végén Korniss Feszület II. (1947) című főművét szerette volna megszerezni, de az a mű akkor már a Kolozsváry-gyűjteménybe került, így csak párdarabját az Ellentét II.(1947) című képet tudta megvásárolni. Főként Korniss halála után igyekeztek a múzeumok a gyűjteményükben levő hiányokat bepótolni, s műveket vásárolni. A Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria a mai napig igyekszik főművekkel gyarapítani a gyűjteményét, a Korniss életműkiállítás előtt, 2018-ban vásárolta meg az intézmény a Tücsöktánc I-X. (1949 körül) című fontos műalkotást 80 millió Ft-ért. A magángyűjtők közötti vásárlásoknál is hasonló árakat figyelhetünk meg. Az aukciós piacon pedig gyakorlatilag nem szerepelt jelentős Korniss mű, pedig nagy igény lenne a magángyűjtők részéről. Korniss műveinek értékmeghatározásához szintén egy adalék, hogy a 2018-ban megrendezett Korniss Dezső életműkiállításon bemutatott jó néhány műtárgynak a biztosítási értéke 80 – 120 millió Ft között került megállapításra.

Ahogy elemzésemben már kifejtettem Korniss Dezső nagy hatással volt a magyar neoavantgárd művészet meghatározó alakjaira, a mai élő klasszikusok közül jó néhány alkotó művészetére. Bak Imre, Nádler István, Keserü Ilona, Csiky Tibor, Lantos Ferenc Korniss nyomán indultak el a „bartóki úton”, s használták fel az archaikus művészet elemeit, s alakították ki művészetüket. Tót Endrére, Altorjay Sándorra pedig Korniss kalligráfiai hatottak. S ma a fent említett művészek alkotásai kiemelkedő áron kelnek el az aukciókon. (Nádler István: Kapcsolat c. képe 35 millió Ft, Keserü Ilona Kapcsolat c. műve 16 millió Ft) Keserü Ilona nemzetközi elismertségére példa, hogy a 2021-ben a Pompidou Központban majd a bilbaói Guggenheim Múzeumban megrendezendő Nők az avantgárd művészetben című kiállításra a világból 80 művész alkotását válogatták be, köztük Keserü Ilona az egyetlen magyar résztvevő. Ezek iránt a művészek iránt, akik Korniss hatására megújították a magyar művészetet, mára a világ legfontosabb múzeumai érdeklődnek (Tate Modern, Pompidou Központ), s itthon is a műkereskedelemben műveik nagyon magas áron cserélnek gazdát. S ez az érdeklődés felértékelte kortársaik és jó néhány elődjük, mesterük műveit is.

A szakértői értékmeghatározás módszere:

Eddigi szakértői munkám során felgyűlt adatokat használtam fel az értékmeghatározásban. Az életrajznál és a szakértői vélemény kialakításánál saját, évtizedek alatt felhalmozott kutatási anyagomat építettem be. Figyelembe vettem a művek helyét Korniss Dezső életművében, munkásságában, ehhez nagy segítséget jelentett az általam elkészített oeuvre-katalógus. Árak kialakítása során figyelembe vettem tapasztalataimat, melyek a magángyűjtők közti kereslet – kínálat eseteire is alapozódnak.

Az is fontos szempont volt, hogy a vásárlásra felkínált képek állapota kifogástalan. Korniss Dezső híres volt arról, hogy bármilyen anyagi helyzetben is volt, csak a legmagasabb minőségű anyagokat használta fel művei elkészítéséhez. Ezért a csaknem nyolc évtizede készült alkotások is tökéletes állapotban vannak, restaurátori beavatkozást nem igényelnek. Fontos, hogy Korniss általában maga választott keretekbe keretezte műveit, a legtöbb esetben a kor híres keretezőjének Géberth Endrének a kereteit használta. Így ezek a keretek hozzátartoznak a művekhez, együtt alkotják meg a mű karakterét.

Korniss Dezső a magyar művészettörténet egyik legjelentősebb képviselője a XX. században. Iskolateremtő szerepe elvitathatatlan, ezért nem lehet kérdés, hogy a legmagasabb árkategóriába lehet besorolni. Mivel a műtárgypiacon gyakorlatilag fontos mű fellelhetetlen, ezért jelentős műveinek a helyét 40 - 150 millió Ft-os nagyságrendben kell kijelölni.

A szakvéleményben levő képek

Korniss Dezső: Harderwijk, 1959;

Korniss Dezső: Fehér-fekete kalligráfia, 1959

című művek alsó becsértékét 55 millió Ft-ban felső becsértékét 70 millió Ft-ban határoztam meg. A két érték közti értéksávban meghatározott árakat reálisnak tartom, megfelelőnek a jelenlegi műtárgypiaci viszonyoknak.

Budapest, 2020. július 4.

Kolozsváry Marianna
művészettörténész

Korniss Dezső

Harderwijk, 1959

zománcfesték, farost, 64,5x48,5 cm

J. balra lent: D. Korniss

Proveniencia:

Nincsenek adatok arra, hogy ki vásárolhatta meg a művet Korniss Dezsőtől, de néhány tulajdonosváltás után került jelenlegi tulajdonosához.

Képleírás:

Sárgás, fehér csurgatott festékkel borított háttér alsó részén nagy sötét (fekete, vörös) forma, mely fehér foltokká, pöttyökké olvad, esik szét. A jobb felső sarokban egy kisebb fekete folt, mely egy vékony sávval kapcsolódik az alsó nagyobb formához, mintha abból szakadt volna ki.

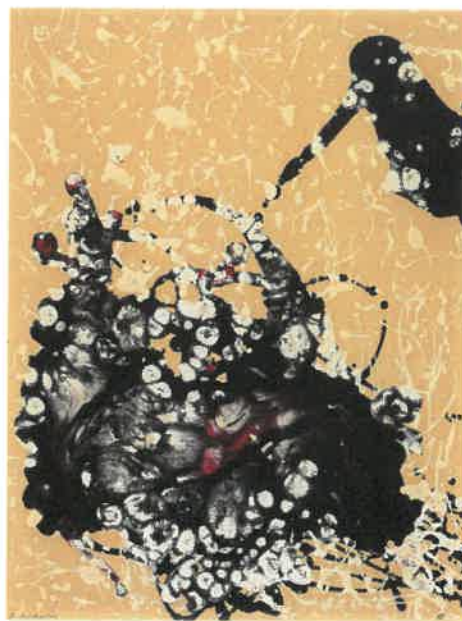
Állapotleírás:

A mű jó állapotban van. Korniss Dezső által készített vászon paszpartuban és keretben.

Műleírás:

Az ötvenes évek második felében Korniss válságba került, egyedül maradt, legtöbb barátját elvesztette, a politikai események hatására belső emigrációba kényszerült, műtermének magányában kalligráfiák festésének szentelte magát. Csak 1958-as fél éves külföldi tartózkodása (testvérét látogatta meg Hollandiában) jelentett egy kis kimozdulást. Ekkor készült e műve is, a cím is erre utal. A magány és elszigeteltség tükröződik e drámai hangulatú művén, a logikus forma kiszorult művészetéből, a szabad és spontán mozgás érvényesül. A festmény különlegessége, hogy a művész egy újfajta technikai lehetőséget próbált ki, a zománcfestéket szinte akvarellszerűen használta, szétolvadó, egymásba olvadó különböző színű felületeket hozott létre, miközben a zománcfesték száradás közbeni „bőrösödését”, zsugorodását is felületképző elemként használta fel. Azt a hatást kelti mintha a sűrű festékanyag egy összeütközés erejétől a szemünk előtt bomlana fel apró részecskékre. Minden elem a festői feszültségfokozást szolgálja, nincs egyetlen kis részlet sem, mely a harmónia lehetőségét sugallná.

A mű különleges helyet foglal el alkalmazott technikája miatt az életműben. Becsértékét 38 – 45 millió Ft között határozom meg.

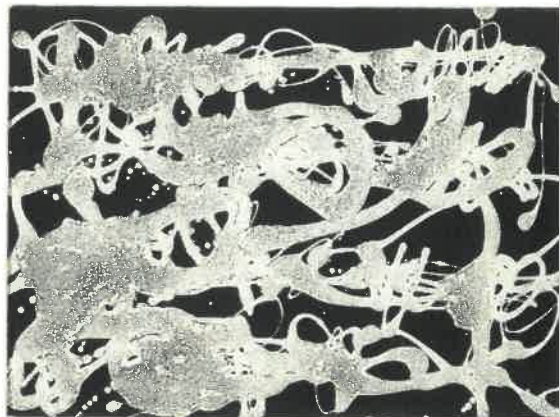
[Handwritten signature]

Korniss Dezső:

Fehér-fekete kalligráfia, 1959

zománcfesték, farost, 28,5x38,5 cm

J. balra fent: D. Korniss

Proveniencia:

Nincsenek adatok arra, hogy ki vásárolhatta meg a művet Korniss Dezsőtől, de néhány tulajdonosváltás után került jelenlegi tulajdonosához.

Képleírás:

Fekete alapon fehér vízszintes sorokban csurgatott festék, mely főleg a bal oldalon foltokká szélesedik.

Állapotleírás:

A kép kiváló állapotban van. A mű Korniss Dezső által készített vászon paszpartuban és keretben van.

Műleírás.

A kalligrafikus korszak első időszakában festett képeken a csurgatott festék meglepő és váratlan formákat alkot, a szabadon hagyott felület és a vékonyodó - vastagodó vonalak és foltok halmaza váltakozik. Színekben főleg a fehér és a fekete ellentéte uralja a kompozíciót. A Fehér-fekete kalligráfia című műnél a művész alkalmazza az optikai ellentétet, fehér zománcfesték alól felsejlő fekete alap kontrasztja szinte már bántó vibrációt kelt, egyfajta alapvető ellentét hordozója. Ennél a képnél is kihasználja a művész a zománcfesték száradásakor keletkező „bőrösödést”, érdekes felületeket teremtve ezáltal. Az első kalligráfiáknál Korniss az expresszív-szubjektív gesztusokat az európai írás vízszintes soraiba rendezi. Így a kalligráfia nemcsak jelet teremt, hanem közvetíti a művész intellektuális üzeneteit is.

A mű különleges és érdekes formálásával, színekombinációjával emelkedik ki a kalligráfiák sorából, becsértékét 17 – 25 millió Ft közötti értékben határozom meg.

